

การวิเคราะห์ความเสี่ยงในการเกิดการทุจริตในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ประจำปีงบประมาณ พ.ศ.๒๕๖๓

การวิเคราะห์ความเสี่ยงในการเกิดการทุจริตในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น วัตถุประสงค์เพื่อต้องการบ่งชี้ความเสี่ยงของการทุจริตที่มีอยู่ในองค์กรโดยการประเมินโอกาสของการเกิดการทุจริตที่อาจเกิดขึ้น ตลอดจนบุคคลหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการกระทำทุจริต เพื่อพิจารณาว่าการควบคุมและการปราบปรามการทุจริตที่มีอยู่ในปัจจุบันมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลหรือไม่

การทุจริตในระดับท้องถิ่น พบว่า ปัจจัยที่มีผลต่อการขยายตัวของการทุจริตในระดับท้องถิ่น ได้แก่ การกระจายอำนาจสู่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น แม้ว่าโดยหลักการแล้วการกระจายอำนาจมีวัตถุประสงค์สำคัญเพื่อให้บริการต่างๆ ของรัฐบาลสามารถตอบสนองต่อความต้องการของชุมชนมากขึ้น มีประสิทธิภาพมากขึ้น แต่ในทางปฏิบัติทำให้แนวโน้มของการทุจริตในท้องถิ่นเพิ่มมากขึ้นเช่นเดียวกัน

สภาพหรือลักษณะปัญหาของการทุจริต ในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นงานวิจัย เรื่อง “แนวทางการพัฒนาและเสริมสร้างกลไกการป้องกันการทุจริตในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นได้สะท้อนสภาพหรือลักษณะปัญหาการทุจริตในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นซึ่งสามารถแบ่งสภาพหรือลักษณะปัญหาการทุจริตในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นได้ดังนี้

๑. สภาพหรือลักษณะปัญหาการทุจริตที่เกิดจากการทุจริตด้านงบประมาณ การทำบัญชีการจัดซื้อจัดจ้างและการเงินการคลัง

ส่วนใหญ่ พบว่า กระบวนการทุจริตในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเกี่ยวกับด้านงบประมาณ การทำบัญชีการจัดซื้อจัดจ้างและการเงินการคลัง ซึ่งมีสาเหตุมาจากการที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นละเลยไม่ปฏิบัติหรือไม่ทำตามระเบียบฯ และอ้างว่าไม่ทราบเกี่ยวกับ เรื่องที่มีการให้จัดทำและไม่จัดทำซึ่งเมื่อพิจารณาจากการวิเคราะห์ข้อมูลในส่วนเรื่องที่ถูกกลุ่มองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นไม่จัดทำอันเป็นผลก่อให้เกิดการทุจริตในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

๒. สภาพหรือลักษณะปัญหาของการทุจริตที่เกิดจากตัวบุคคล

ข้อมูลตัวเลขจากการสำรวจพบว่า การทุจริตเกิดจากตัวบุคคล โดยเฉพาะ ผู้บริหารท้องถิ่น

และ

สมาชิกสภาท้องถิ่นบางส่วน ปรากฏว่า ร้อยละ ๑๒ มีญาติหรือพวกพ้องมาเป็นผู้รับเหมาการจัดซื้อจัดจ้างที่มีการเอื้อประโยชน์ให้พวกพ้องหรือกลุ่มญาติของตนเอง

๓. สภาพหรือลักษณะปัญหาของการทุจริตที่เกิดจากช่องว่างของระเบียบและกฎหมาย

ในส่วนช่องว่างของกฎหมายและระเบียบต่างๆ มุ่งวิเคราะห์ระบบตรวจสอบและระบบโครงสร้าง

ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเอง ซึ่งผู้ให้ข้อมูลส่วนใหญ่ ระบุว่า ระบบการตรวจสอบไม่ทั่วถึง

๔. สภาพหรือลักษณะปัญหาของการทุจริตที่เกิดการขาดความรู้ความเข้าใจและขาดคุณธรรมจริยธรรม จากการศึกษาค้นคว้าพบว่า มีบางองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่มีขนาดเล็ก มีพนักงานท้องถิ่นที่ได้บรรจุเข้ารับราชการโดยมีวุฒิการศึกษาตั้งแต่ระดับ ปวช. ขึ้นไป และผ่านการนิเทศงานมานาน้อยหรือ ไม่มีความรู้เฉพาะด้านดีพอ เช่น ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการกำหนดราคากลาง หรือ การจัดซื้อจัดจ้างตามระเบียบและส่วนหนึ่ง พบว่าหัวหน้าส่วนการคลังไม่ได้มีความรู้ทางด้านการพัสดุในทางปฏิบัติเมื่อปฏิบัติไปก็หมิ่นเหม่ในการถูกตรวจสอบและผิดวินัย หรือ บุคลากรขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นขาดความรู้ความเข้าใจในการปฏิบัติตลอด

ผู้บริหารท้องถิ่นและพนักงานท้องถิ่นมีพฤติกรรมแสวงหาผลประโยชน์โดยอาศัยช่องโหว่ของกฎหมายแสดงให้เห็นถึงการไม่มีคุณธรรม จริยธรรม โดยสรุปผู้บริหารท้องถิ่นและเจ้าหน้าที่ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่ขาดความรู้ความเข้าใจในหลักการบริหารท้องถิ่น ข้อกฎหมาย กฎระเบียบ ข้อบังคับ คำสั่งต่าง ๆ จำเป็นต้องมีการเพิ่มพูนความรู้และควรรู้เพราะถ้าบางส่วนไม่มีความรู้ความเข้าใจเป็นผลทำให้ปฏิบัติเกี่ยวกับระเบียบผิดพลาดได้

๕. สภาพหรือลักษณะปัญหาของการทุจริตที่เกิดจากขาดการประชาสัมพันธ์ให้ประชาชนทราบจากการศึกษาค้นคว้า พบว่า เมืองปกครองส่วนท้องถิ่นส่วนหนึ่งไม่ชี้แจงประชาสัมพันธ์เกี่ยวกับข้อมูลข่าวสารขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นต่างๆ ให้ประชาชนทราบ

๖. สภาพหรือลักษณะปัญหาของการทุจริตที่เกิดจากการตรวจสอบขาดความหลากหลายในการตรวจสอบจากภาคส่วนต่าง ๆ จากการศึกษาค้นคว้า ผู้ตรวจสอบองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่เป็นสำนักงานตรวจเงินแผ่นดิน (สตง.) เพียงหน่วยงานเดียวมีกำลังคนไม่เพียงพอ และไม่สามารถลงไปตรวจได้ทุกพื้นที่ ที่กระทำได้ดีก็เป็นเพียงการสุ่มตัวอย่างเท่านั้น

ส่วนระบบการตรวจสอบภายในขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมักพบว่าผู้บริหารท้องถิ่นขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นไม่ควบคุมดูแลเจ้าหน้าที่ให้ปฏิบัติตามกฎหมาย และระเบียบข้อบังคับต่าง ๆ อย่างเคร่งครัดและฝ่ายสภาท้องถิ่นขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่ต้องทำหน้าที่เป็นฝ่ายกำกับดูแลและควบคุมคอยตรวจสอบการทำงานของฝ่ายบริหารขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นให้ถูกต้องเหมาะสม เพื่อประโยชน์ของประชาชนแต่กลับพบว่าปัจจุบันฝ่ายสภาท้องถิ่น โดยส่วนใหญ่กลับกลายเป็นกลุ่มเดียวกับผู้บริหารท้องถิ่นจึงทำให้สมาชิกสภาท้องถิ่นเข้าไปมีส่วนร่วมในการตรวจสอบผู้บริหารท้องถิ่นได้น้อย

๗. สภาพหรือลักษณะปัญหาของการทุจริตที่เกิดจากอำนาจ บารมีอิทธิพล จากการศึกษาพบว่าในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นบางแห่ง ยังมีอิทธิพลหรืออำนาจที่ส่งผลให้เกิดการทุจริตได้ โดยเฉพาะอิทธิพลและอำนาจของฝ่ายการเมืองที่ครอบงำหรือสามารถให้คุณให้โทษต่อเจ้าหน้าที่หรือข้าราชการท้องถิ่น ตลอดจนการใช้อิทธิพลข่มขู่หรือกีดกันผู้เสนอรายการอื่น ๆ การบีบบังคับให้ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องตรวจรับงานโครงการต่าง ๆ ตลอดจนบางครั้งประชาชนในท้องถิ่นไม่กล้าที่จะให้การเป็นพยานเพื่อเอาผิดกับผู้ทุจริต และส่วนหนึ่งวัฒนธรรมที่ฝังรากลึกจิตใจคนในสังคมไทยมานาน เช่น ความเกรงกลัวอิทธิพล การนับถือผู้มีบารมี การสำนึกบุญคุณของผู้มีพระคุณ สิ่งเหล่านี้ทำให้ผู้บริหารท้องถิ่นใช้อำนาจหน้าที่การงานในการแสวงหาผลประโยชน์

ดังนั้น ปัญหาที่มีในท้องถิ่น คือ ความสัมพันธ์ที่แข็งแกร่งระหว่างนักการเมืองทั้งในระดับประเทศกับนักการเมืองระดับท้องถิ่น นักการเมืองระดับท้องถิ่นกับนักธุรกิจ กลุ่มผลประโยชน์และนักการเมืองระดับท้องถิ่นกับข้าราชการ บุคคลกลุ่มนี้ยังมีความเข้มแข็งมากกว่าพลังในการตรวจสอบของภาคประชาชน และภาคประชาสังคมและสิ่งที่ต้องส่งเสริมก็คือ ทำอย่างไรให้ภาคประชาชนมีความเข้มแข็งเพื่อคานอำนาจอิทธิพลได้

สาเหตุและปัจจัยที่นำไปสู่การทุจริตขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น สามารถสรุปประเด็นได้ ดังนี้

๑) โอกาส แม้ว่าในปัจจุบันมีหน่วยงานและกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแต่พบว่ายังคงมีช่องว่างที่ทำให้เกิดโอกาสของการทุจริต ซึ่งโอกาสดังกล่าวเกิดขึ้นจากการบังคับใช้กฎหมายที่ไม่เข้มแข็ง กฎหมายกฎระเบียบไม่รัดกุม และอำนาจหน้าที่โดยเฉพาะของข้าราชการระดับสูงก็เป็นอีกโอกาสหนึ่งที่ทำให้เกิดการทุจริต

๒) **สิ่งจูงใจ** เป็นที่ยอมรับว่าสภาวะเศรษฐกิจที่มุ่งเน้นเรื่องของวัตถุนิยม สังคมนิยม ทำให้คนในปัจจุบันมุ่งเน้นที่การสร้างควมร่ำรวย ด้วยเหตุนี้จึงเป็นแรงจูงใจให้เจ้าหน้าที่มีแนวโน้มที่จะทำพฤติกรรม การทุจริตมากยิ่งขึ้น

๓) **การขาดกลไกในการตรวจสอบความโปร่งใส** การทุจริตในปัจจุบันมีรูปแบบที่ซับซ้อนขึ้น โดยเฉพาะการทุจริตในเชิงนโยบายที่ทำให้การทุจริตกลายเป็นความชอบธรรมในสายตาของประชาชน ขาดกลไกการตรวจสอบความโปร่งใสที่มีประสิทธิภาพ ดังนั้นจึงเป็นการยากที่จะเข้าไปตรวจสอบการทุจริตของบุคคลเหล่านี้

๔) **การผูกขาด** ในบางกรณีการดำเนินงานของภาครัฐ ได้แก่ การจัดซื้อจัดจ้าง เป็นเรื่องของการผูกขาด ดังนั้นจึงมีความเกี่ยวข้องเป็นห่วงโซ่ผลประโยชน์ทางธุรกิจ ในบางครั้งพบบริษัทให้สินบนแก่เจ้าหน้าที่เพื่อให้ตนเองได้รับสิทธิในการดำเนินโครงการของรัฐ รูปแบบของการผูกขาด ได้แก่ โครงสร้างพื้นฐานของรัฐ

๕) **การได้รับค่าตอบแทนที่ไม่เหมาะสม** รายได้ไม่เพียงพอต่อรายจ่าย ความยากจนถือเป็นปัจจัยหนึ่งที่ทำให้ข้าราชการมีพฤติกรรมการทุจริต เพราะความต้องการจะมีสภาพความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น ทำให้เจ้าหน้าที่ของรัฐต้องแสวงหาช่องทางเพื่อเพิ่มรายได้พิเศษให้กับตนเองและครอบครัว

๖) **การขาดคุณธรรม จริยธรรม** ในสมัยโบราณ ความซื่อสัตย์สุจริตเป็นคุณธรรมที่ได้รับการเน้นเป็นพิเศษถือว่าเป็นเครื่องวัดความดีของคน แต่ในปัจจุบันพบว่า คนมีความละอายต่อบาปและเกรงตัวบาปน้อยลง และมีความเห็นแก่ตัวมากยิ่งขึ้น มองแต่ประโยชน์ส่วนตนเป็นที่ตั้งมากกว่าที่จะยึดผลประโยชน์ส่วนรวม

๗) **มีค่านิยมที่ผิด** ปัจจุบันค่านิยมของสังคมไทยเปลี่ยนไปจากยกย่องคนดี คนที่มีความซื่อสัตย์สุจริตเป็นยกย่องคนมีเงิน คนที่เป็นเศรษฐี มหาเศรษฐี มีตำแหน่งหน้าที่การงานสูง ด้วยเหตุนี้ ผู้ที่มีค่านิยมที่ผิดเห็นว่าการทุจริตเป็นวิถีชีวิตเป็นเรื่องธรรมดา เห็นคนชื่อตรงเป็นคนเช่ เห็นคนโกงเป็นคนฉลาด ย่อมจะทำการทุจริตฉ้อราษฎร์บังหลวงโดยไม่มีความละอายต่อบุญและบาป และไม่เกรงกลัวต่อกฎหมายบ้านเมือง